

Shahid Bahonar
University of Kerman

Journal of Iranian Studies

ISSN: 1735 - 0700

Journal of Iranian Studies

A Structural Analysis of Common Persian Proverbs based on Ideational Metafunction with an Emphasis on Primary Processes (Material, Relational, Mental)

Somayeh Fathi Shoub^{1✉} | Alireza Shabanloo² | Faranak Jahangard³ | Cyrus Nasrollahzadeh⁴

1. PhD Candidate in Persian Language and Literature, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran. E-mail: fathiishoubsoma1403@gmail.com
2. Associate Professor of Persian Language and Literature, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran. E-mail: alirezashabanlu@yahoo.com
3. Assistant Professor of Persian Language and Literature, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran. E-mail: fjahangard@yahoo.com
4. Professor of Department of Ancient Cultures and Languages, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran. E-mail: cyrusnasr@googleemail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 17 July 2024
Received in revised form
11 August 2024
Accepted 09 December
2024
Published online 21
December 2024

Keywords:
*Proverbs,
Ideational Metafunction,
Linguistic Processes,
Semantic Roles*

ABSTRACT

Purpose: Proverbs, wise sayings, and aphorisms, emanating from the minds of great scholars, writers, and the general public, are a manifestation of the civilization, culture, and literature of every nation. They have been passed down from generation to generation, acquainting future generations with the culture, literature, customs, traditions, lifestyles, emotions, and thought processes of their ancestors. According to Halliday, the patterns of experience and mental concepts of the creators of works are manifested in the form of current processes of ideational function. Therefore, by examining the types of processes, the factors, and the situations that shape them, one can gain insight into the thoughts and experiences of the creators of literary works. This research seeks to answer the following main question: Given the instructive-persuasive structure of common Persian proverbs, what role does each type of linguistic process play in conveying the intended ideas in these expressions?

Method and Research: This study is descriptive-analytical, and the execution method is descriptive (involving an examination of the arrangement of ideational metafunction processes) and analytical (involving an analysis of the reasons for the specific formation of these processes). The statistical population includes common Persian proverbs that adhere to the standard language structure.

Findings and Conclusions:

The findings show that in the textual structure of the studied proverbs, relational processes (39%), material processes (24%), and mental processes (21%) have the highest frequency. The frequency of these processes indicates that most of these expressions have a descriptive structure that indirectly conveys the intended idea to the audience. The use of verbs in these proverbs is often passive, and the generality and universality of the statements are strengthened by referring to

indefinite persons. The focus in these proverbs is primarily on the behavior, temperament, and character of individuals, avoiding the use of complex and abstract metaphors. The main participants in these proverbs include people, animals, natural elements, and objects, which often assume the semantic roles of actor and carrier in the structure of these processes.

Cite this article: Fathi Shoub S., Shabanloo, A., Jahangard, F., Nasrollahzadeh C. (2024). A structural analysis of common Persian proverbs based on ideational metafunction with an emphasis on primary processes (material, relational, mental). *Journal of Iranian Studies*, 23 (46), 455-478. <http://doi.org/10.22103/jis.2024.23762.2627>

© The Author(s).

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: <http://doi.org/10.22103/jis.2024.23762.2627>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Role-based systemic linguistics provides a comprehensive framework for conducting stylistic analyses based on language and linguistic phenomena. By describing and analyzing the structures of language, with a focus on "verbs" and considering the impact of social fluctuations and personal life changes of literary authors on the formation of their works, role-based linguistics seeks to discover and interpret the minds and worlds of the creators of literary works and to analyze the factors influencing the formation of their works. This approach pays attention to "verbs" as the main component of a sentence and classifies them into three main categories: material, mental, and relational. This research, considering this approach, seeks to answer the following main question: Given the instructive-persuasive structure of proverbs common in the Persian language, what role does each type of linguistic process play in conveying the intended ideas in these expressions?

Methodology

The research method is descriptive-analytical and is conducted through sampling and case study. The number of samples is about 300 proverbs from five written sources in standard Persian. The type of study and research method is descriptive-analytical, and the execution method is descriptive (including examining how role-thinking processes are arranged and analyzing the reasons for the formation of those specific processes). The statistical population includes common Persian proverbs that have a standard language structure. The sample unit is the "clause," and the unit of analysis, "verb," is also the "process."

Discussion

The findings of the research show that, among the six linguistic processes in the textual structure of Persian proverbs, relational processes (39%), material processes (24%), and mental processes (21%) have the highest frequency. Among the sub-processes, the highest frequency belongs to verbal, behavioral, and existential processes, respectively. The frequency of these processes in the structure of these proverbs indicates that most proverbs in the Persian language have a descriptive structure that seeks to indirectly convey the intended idea to the audience. The way verbs are used in the structure of these proverbs is often passive, and no specific reference is made to a known person. If there is a reference to a person, it is made in an indefinite form to preserve the generality and universality of the matter. In general, in the structure of these proverbs, more attention is paid to the characteristics of individuals rather than gender, position, and the like. The results of the research show that in the structure of these proverbs, more emphasis is placed on the behavior, temperament, and character of individuals, and the use of complex and abstract metaphors and allusions is avoided. Most common Persian proverbs are expressed through relational processes. Authors use relational processes to engage the audience and involve them in the narrative and the idea presented. One of the capabilities that relational processes provide to the writer is that they provide a broad context for describing the details of events. In the structure of proverbs that have active verbs, concepts such as seeking livelihood, making friends and reducing enemies, seeking freedom and denying servitude, encouraging kindness to others, avoiding doing work without benefit, emphasizing deeds and avoiding speech, avoiding boasting, and the like are mentioned. Some of these proverbs are presented in a question structure with the aim of making the audience think and ponder. One of the noteworthy points in the structure of these proverbs is the lack of use of "imperative" verbs except in a few cases; it seems that this style of expression also emphasizes indirect education and training and avoids any kind of commanding language in relation to the audience. Mental

processes are more prevalent in cases where the intention is to express abstract, remote, and past-tense concepts. "Seeking, wanting, seeing, becoming attached, calculating, appreciating, blaming, and the like are the most important verb stems in these proverbs. As mentioned in the discussion of material processes, in the textual structure of these processes, compared to material and relational processes, more imperative verbs have been used, and it seems that abstract verbs and concepts are a way of directly teaching the audience in the structure of common Persian proverbs. Most of these proverbs emphasize gratitude and human virtue in relation to one's own position and self-esteem.

Conclusion

The results of the research show that most common Persian proverbs have used six groups of participants in the structure of various linguistic processes: "humans," "animals," "objects," "plants," "human body parts," and "natural elements," each of which plays a role in conveying the intended instructional ideas in different ways. The findings indicate that most of these proverbs are expressed through relational processes; processes that are used for identification and description. Describing the difficulties of the path of love; describing security and its benefits; emphasizing honesty and avoiding lies; explaining the place of silver and gold in human life; describing different ways of seeking livelihood; choosing the right companion; emphasizing good behavior and character; describing the two-way relationship of love (attraction and effort); emphasizing the appreciation of the moment and avoiding looking back; and emphasizing relying on oneself are among the themes and instructional teachings presented in the structure of this group of proverbs. In the next level after relational processes, in the structure of proverbs that have active verbs, concepts such as seeking livelihood, making friends and reducing enemies, seeking freedom and denying servitude, encouraging kindness to others, avoiding doing work without benefit, emphasizing deeds and avoiding speech, avoiding boasting, and the like are mentioned. Some of these proverbs are presented in a question structure with the aim of making the audience think and ponder. Mental processes are also prevalent in the structure of common Persian proverbs, especially in cases where the intention is to express abstract, remote, and past-tense concepts. "Seeking, wanting, seeing, becoming attached, calculating, appreciating, blaming, and the like are the most important verb stems in these proverbs.

بررسی ساختاری «امثال و حکم» رایج در زبان فارسی بر مبنای فراتقش اندیشگانی با تأکید بر فرآیندهای اصلی (مادی، رابطه‌ای، ذهنی)

سمیه فتحی شوب^۱ | علیرضا شعبانلو^۲ | فرانک جهانگرد^۳ | سیروس نصرالله‌زاده^۴

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران. رایانامه: fathiishoubsoma1403@gmail.com
۲. دانشیار زبان و ادبیات فارسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران. رایانامه: alirezashabanlu@yahoo.com
۳. استادیار زبان و ادبیات فارسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران. رایانامه: fjahangard@yahoo.com
۴. استاد گروه فرهنگ و زبان‌های باستانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران. رایانامه: cyrusnasr@googlemail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	زمینه/هدف: یکی از مظاهر تمدن، فرهنگ و ادبیات هر ملت، مثل‌ها، جمله‌های پندآموز و عبارات‌های حکمت‌آمیزی است که از اذهان بزرگان علم و ادب و یا مردم عامی آن دیار تراوش کرده و نسل‌به‌نسل به آیندگان رسیده و آن‌ها را با فرهنگ، ادب، عادات و رسوم، شیوه‌های زندگی، عواطف و طرز تفکر پیشینیان خود آشنا می‌کند. از دیدگاه هلیدی الگوهای تجربه و مفاهیم ذهنی خالقان آثار در قالب فرایندهای فعلی نقش اندیشگانی نمود پیدا می‌کند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۷ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۹ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱	روش/رویکرد: نوع مطالعه و روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی و شیوه اجرای آن توصیفی (شامل بررسی چگونگی آرایش فرایندهای نقش اندیشگانی) و تحلیلی (شامل کاوش زمینه‌ها و چرایی شکل‌گیری خاص آن فرایندها) است.
کلیدواژه‌ها: امثال و حکم، فراتقش اندیشگانی، فرآیندهای زبانی، نقش‌های معنایی.	یافته‌ها/نتایج: در ساختار متنی امثال و حکم مورد بحث، به ترتیب فرآیندهای رابطه‌ای (۳۹٪)، فرآیندهای مادی (۲۴٪) و فرآیندهای ذهنی (۲۱٪) بیشترین میزان بسامد را دارند. اغلب این عبارات، ساختاری توصیفی دارند که تلاش می‌کنند به صورت غیرمستقیم، اندیشه مدّ نظر را به مخاطب ابلاغ کنند. شیوه کاربرد افعال در ساختار این مثل‌ها غالباً مجهول است و از طریق اشاره به اشخاص نکره، کلیت امر و جهان‌شمولی آن‌ها تقویت شده است. در ساختار این مثل‌ها، بیشتر بر رفتار، خلق‌وخو و منش افراد تأکید شده و از کاربرد استعاره‌ها و کنایه‌های پیچیده و دور از ذهن پرهیز شده است. مشارکان اصلی این مثل‌ها عبارت‌اند از اشخاص، حیوانات، عناصر طبیعی و اشیا که در ساختار این فرآیندها غالباً نقش‌های معنایی کنشگر و حامل را بر عهده دارند.

استناد: فتحی شوب، سمیه؛ شعبانلو، علیرضا؛ جهانگرد، فرانک و نصرالله‌زاده، سیروس (۱۴۰۳). بررسی ساختاری «امثال و حکم» رایج در زبان فارسی بر مبنای فراتقش اندیشگانی با تأکید بر فرآیندهای اصلی (مادی، رابطه‌ای، ذهنی). *مجله مطالعات ایرانی*، ۲۳ (۴۶)، ۴۷۸-۴۵۵.

<http://doi.org/10.22103/jis.2024.23762.2627>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

۱. مقدمه

در تعریف واژه «مثل» که در ادبیات فارسی از آن به عنوان «دستان» یا «داستان» هم یاد می‌شود، دیدگاه‌های گوناگونی وجود دارد و بزرگان ادب هر کدام با توجه به معیارهای خاص خود، تعاریفی از مثل و انواع آن ارائه داده‌اند. در تعریف بهمنیار: «مثل جمله‌ای است مختصر و مشتمل بر تشبیه یا مضمونی حکیمانه که به سبب روانی لفظ، روشنی معنا و لطافت ترکیب، شهرت عام یافته و همگان آن را بدون تغییر و یا با اندک تغییر در محاورات خود به کار می‌برند» (رک: بهمنیار، ۱۳۲۸: ۵۲). مثل نمایانگر و بازگوکننده احوال، تمدن و فرهنگ یک قوم یا سرزمین است که مثل از آن برخاسته است. مثل‌ها از جمله مواد زبانی هستند که باعث غنای هر زبان و از جمله زبان فارسی است. زبان فارسی با داشتن امثال فراوان از ذخیره فرهنگی غنی و پرباری برخوردار است. مثل‌ها بر اثر تراش خوردگی، تکرار و رواج، سادگی طبیعی، خالی بودن از عناصر بیگانه، بی‌تکلفی و صمیمیت، زبانی ویژه یافته‌اند؛ از این رو می‌توان آن‌ها را در سطوح مختلف زبانی بهتر شناخت. پژوهش در امثال می‌تواند به محققان کمک کند تا نوع جهان‌بینی، روش و رفتار مردم و نیز خلق و خوی آنان و تأثیرهای محیط بر ادبیات آنان را شناخته و مورد تحقیق و تفحص قرار دهد. مثل‌ها از آن روی مورد استقبال عموم از دیرباز تاکنون قرار گرفته که می‌توان در پسِ خفاگویی و در قالب مجاز، استعاره و دیگر آرایه‌های ادبی، مطلب مورد نظر فرد را به خوبی اظهار داشت و در عمق جان شنونده بنشانند. بعضی از امثال را می‌توان به‌تنهایی عنوان تحقیقی یک پژوهش علمی قرار داد و چنانچه به دنبال منشأ و ریشه آن باشیم، به نتایج شایسته تأمل خواهیم رسید؛ از جمله اینکه یک مثل رایج در ادبیات یک ملت، می‌تواند متعلق به ادبیات ملت و قوم دیگری با زبان و فرهنگ بیگانه باشد که علت آن، چه بسا مهاجرت اقوام از قدیم به نقاط مختلف زمین است که به همراه خود ادبیات، مخصوصاً امثال خاص خود را به مانند توشه‌ای به همراه می‌بردند و به مرور زمان، آن مثل در مکان تازه خود و در میان اقوام جدید همچون نهالی در دل ادبیات آن‌ها می‌نشست. این مثل گاه بعدها با تغییرهایی در لفظ و یا اندکی در معنا و سبک همراه بود و گاه بدون تغییر باقی می‌ماند. این همان عاملی است که وامگیری و تأثیر و تأثر میان ادبیات ملت‌ها را ممکن ساخته است.

در رهیافت نقش‌گرایی، سازه‌های زبان براساس سه عنوان «اندیشگانی، بینافردی و متنی» - که در اصطلاح فرانکش نامیده می‌شوند - مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد. در این پژوهش، با بهره‌گیری از رویکرد زبان‌شناسی سیستمی - نقشی و از طریق تحلیل فرایندها، به تحلیل معانی انتزاعی و گفتمانی زبان در بافت متنی امثال و حکم رایج در زبان فارسی پرداخته شده است. رویکرد نقش‌گرایی سعی دارد زبان را هم به‌طور ذاتی در درون خود توضیح دهد و هم در صدد آن است که رابطه زبان را با نظام‌هایی نظیر فرهنگ، نظام اجتماعی و باورها بیان کند. فرایندها و کیفیت توسعه آن در متن، از آن‌جا که نقش مهمی در پردازش گفتمانی متن و ساخت اطلاعاتی آن ایفا می‌کند، در پژوهش‌های ادبی و زبان‌شناسی مورد توجه بسیار قرار گرفته است. این نظریه سیستمی - کاربردی، زبان را در بافت آن و با توجه به مسائل اجتماعی و فرهنگی بررسی می‌کند و ساختاربندی زبان را در جهت انتقال مفاهیم انتزاعی و ایفای نقش‌های کاربردی و گفتمانی مورد مطالعه قرار می‌دهد. در این پژوهش، از روش ترکیبی - تحلیلی، استدلالی و آماری - بهره گرفته شده است. زبان‌شناسی نقش‌گرا از اواسط قرن بیست رشد و گسترش یافت. آندره مارتینه، فرث و هلیدی از

جمله پیشگامان این رویکرد زبان‌شناسی هستند. این نظریه بر پایه «نقش و معنا» استوار است و از نظریه «سیستم - ساخت» فرث تأثیر بسیار پذیرفته است (هلیدی، ۱۹۹۴: ۴۵). این نظریه بعدها حول محور «سیستم» شکل گرفت و آن را زبان‌شناسی سیستمی یا زبان‌شناسی «نظام‌مند نقش‌گرا» نامیدند. دستور نظام‌مند نقش‌گرا براساس سه فرانتش سازمان - دهی می‌شود. فرانتش اندیشگانی، فرانتش بینافردی و فرانتش متنی. فرانتش اندیشگانی عبارت است از بیان دوباره تجاربی که در ارتباط با جهان خارج ایجاد شده و سپس به ذهن انتقال یافته‌اند. از آنجا که فرانتش اندیشگانی، حاصل ترکیب فرآیند (گروه فعلی) مشارکین فرآیند (گروه اسمی و وصفی) و رویداد (گروه قیدی) است؛ ظرفیت بازنمایی واقعیت‌های تجربی گذشته از طریق سازه‌های دستوری را داراست. این ظرفیت بالقوه توسط ساز و کار یا سیستم بیان فرانتش اندیشگانی در زبان که «نظام گذرایی» نامیده می‌شود؛ عملی می‌گردد. مقصود از گذرایی با آنچه در دستورهای سنتی آورده شده (فعل متعدی در برابر فعل لازم) یکی نیست؛ بلکه نظام گذرایی «به شیوه بازنمایی انواع فرایندها و معانی در جمله اطلاق می‌گردد» (سیمپسون، ۲۰۰۴: ۱۱) هر یک از عناصر تشکیل‌دهنده نظام گذرایی اعم از کنش، رخداد، احساس و... فرآیند نامیده می‌شود.

۱.۱. بیان مسئله

در رهیافت نقش‌گرایی، سازه‌های زبان براساس سه عنوان «اندیشگانی، بینافردی و متنی» - که در اصطلاح فرانتش نامیده می‌شوند - مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد. از دیدگاه هلیدی الگوهای تجربه و مفاهیم ذهنی خالقان آثار در قالب فرایندهای فعلی نقش اندیشگانی نمود پیدا می‌کند. از این روی می‌توان با بررسی انواع فرایندها، عوامل و موقعیت‌های سازنده آن‌ها، از اندیشه‌ها و تجربیات سازندگان آثار ادبی آگاهی یافت. رویکرد نقش‌گرایی سعی دارد زبان را هم به‌طور ذاتی در درون خود توضیح دهد و هم در صدد آن است که رابطه زبان را با نظام‌هایی نظیر فرهنگ، نظام اجتماعی و باورها بیان کند. بنابراین نقش‌گرایی، زبان و سازه‌های زبانی را با توجه به زمینه‌های شکل‌گیری آن‌ها مورد تحلیل و بررسی قرار می‌دهد تا تأثیر گفتمان‌های مورد توجه نویسنده در آفرینش اثر ادبی را آشکار کرده و نمود آن را در ساخت زبان و ترکیب کلمات با هم به نمایش بگذارد. نظریه زبان‌شناسی نظام‌مند نقش‌گرا، روشی جامع برای ارائه تحلیل‌های سبک‌شناسانه مبتنی بر زبان و نمودهای زبانی است. نقش‌گرایی با توصیف و تحلیل سازه‌های زبان، با محوریت «فعل» و با نظر داشت تأثیر فراز و فرودهای اجتماعی و تحولات زندگی شخصی صاحبان آثار ادبی در شکل‌گیری آن آثار، در پی کشف و تفسیر ذهن و جهان خالقان آثار ادبی و تحلیل عوامل مؤثر در شکل‌گیری آثار آن‌هاست. این رویکرد به «فعل» به عنوان جزء اصلی جمله توجه داشته و آن را در سه دسته اصلی با عنوان «مادی، ذهنی و رابطه‌ای» طبقه‌بندی می‌کند. این پژوهش با در نظر داشتن این رویکرد، سعی دارد به این پرسش اصلی پاسخ دهد که: با توجه به ساختار تعلیمی - ترغیبی امثال و حکم رایج در زبان فارسی، هر یک از انواع فرایندهای زبانی برای انتقال اندیشه‌های مد نظر در قالب این عبارات چه نقشی بر عهده دارند؟

۲.۱. پیشینه پژوهش

با توجه به بررسی‌های انجام شده به نظر می‌رسد تاکنون پژوهشی به صورت مجزا به بررسی ساختار متنی ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی بر مبنای رویکرد نقش‌گرایی و به‌طور خاص فرانشی اندیشگانی نپرداخته و است و این پژوهش می‌تواند در این زمینه گام نخست تلقی شود؛ البته برخی از پژوهش‌ها در سال‌های اخیر با رویکردهای مختلفی به تحلیل ساختاری و زیبایی‌شناسانه ضرب‌المثل‌های زبان فارسی توجه داشته‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد. امینی و زرکوب (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «تحلیل مقابله‌ای امثال در فارسی و عربی از نظر معنا، واژگان و سبک (بررسی موردی بیست و یک مثل)، بیان می‌کنند که یکی از راه‌های شناخت اندیشه‌ها، علایق و خُلقیات ملت‌ها، مطالعه امثال و حکم آن‌هاست، به‌ویژه اگر با یک پژوهش تطبیقی همراه باشد، می‌تواند تفاوت‌ها و شباهت‌های دو ملت را که امثال آنها مورد بحث قرار گرفته، از جهت‌های مختلف تبیین نماید. هدف از این پژوهش، رسیدن به اشتراک‌ها و اختلاف‌های واژگانی، معنایی، فرهنگی و سبکی میان دو جامعه زبانی فارسی و عربی در سایه امثال آن‌هاست. پژوهش حاضر ضرب‌المثل‌های عربی و فارسی را از نظر مطابقت‌های واژگانی، معنایی و سبکی مورد تحلیل و بررسی قرار داده است. منظور از مطابقت‌های واژگانی، اشتراک در معانی لفظی واژه‌ها، منظور از مطابقت معنایی، اشتراک در مفهوم و کاربرد آن‌ها و نیز منظور از مطابقت سبکی، اشتراک در نوع بیان و استفاده از آرایه‌ها در امثال هر دو زبان است. روش کار در این تحقیق، تحلیلی - توصیفی و حجم نمونه، بیست و یک مثل از هزار مثل مورد بررسی است. از تحلیل این ضرب‌المثل‌ها مشخص شد که بیشترین مطابقت، مربوط به مطابقت‌های معنایی (اعم از مطابقت واژگانی کامل و نسبی) است. در پایان، نتیجه آماری به دست آمده از این پژوهش، به صورت جدول و نمودار نشان داده شده است. اطهاری نیک عزم (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «تحلیل زمان و شاخص‌های زمانی در ضرب‌المثل‌ها با رویکرد نشانه-معناشناسی، مورد مطالعه: زبان فارسی» بیان می‌کند که ضرب‌المثل‌ها گونه خاصی از گفتمان هستند که مانند اصطلاحات عمل می‌کنند و با وجود فراوانی لغات، در آن‌ها یک واحد ثابت معنایی به وجود آمده که حتی مفهوم آن از نظر معناشناسی غیرقابل تغییر و از پیش تعیین شده است؛ اما مسئله‌ای که قابل توجه و تأمل به نظر می‌رسد این است که با شنیدن ضرب‌المثل و یا خواندن آن، مخاطب در چه زمانی در گفته‌پردازی قرار می‌گیرد؟ چگونه ضرب‌المثل‌ها قادرند زمان متفاوتی مانند زمان حالتی را خلق کنند؟ با توجه به اینکه عمل گفته‌پردازی پویا است و هر پویایی‌ای باید دارای بعد زمانی باشد، چگونه مخاطب ضرب‌المثل، در این تعامل گفتمانی می‌تواند در وضعیت جدیدی قرار بگیرد؟ هدف از پژوهش حاضر این است که نشان داده شود چگونه مخاطب ضرب‌المثل می‌تواند از وضعیت انفصال وجودی به وضعیت اتصال حالتی که عامل تجربه آن را ایجاد می‌کند، انتقال یافته و در سطحی از آگاهی و شناخت قرار بگیرد که بتواند «اکنون» را درک کند و همچنین تبیین این مسئله که چگونه زمان دستوری می‌تواند در این نوع گفته‌ها که اغلب «زمان حال» است، دخالت داشته باشد. ذوالفقاری (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی ضرب‌المثل‌های فارسی در دو سطح واژگانی و نحوی»، پس از طرح موضوع و تعریف مثل، این گونه زبانی را در دو سطح واژگانی و نحوی بررسی می‌نماید. در سطح واژگانی، واژگان امثال از چند زاویه بررسی می‌شوند:

۱. میزان کاربرد واژگان بیگانه، عامیانه و شکسته با تکیه بر نمونه‌گیری از کتابهای امثال معروف. این بررسی‌ها به صورت مقایسه‌ای انجام می‌شود تا میزان واژگان یاد شده را در مقایسه با نثر معیار و مواد دیگر ادب شفاهی چون افسانه‌ها، لالایی‌ها، ترانه‌ها و مثل‌ها نشان دهد.
۲. واژگان ممنوع (حرام) و تابو، ۳. در بخش فواید زبانی واژگان مثل

نیز به نقش واژگان امثال در ماندگاری واژگان زبان فارسی و مطالعات زبانی اشاره می‌شود؛ ۴. تغییر و جابجایی واژگان در محور جانیشینی. ذوالفقاری (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «زیبایی‌شناسی ضرب‌المثل‌های فارسی» به سه بُعد زیبایی-شناسانه ضرب‌المثل‌ها پرداخته است: ۱. وزن و آهنگ ضرب‌المثل‌های فارسی؛ ۲. ابعاد بلاغی در حوزه معانی، بیان و بدیع؛ ۳. زبان و بیان طنزآمیز مثل‌ها.

۳.۱. روش‌شناسی پژوهش

رویکرد نقش‌گرایی سعی دارد زبان را هم به طور ذاتی در درون خود توضیح دهد و هم در صدد آن است که رابطه زبان را با نظام‌هایی نظیر فرهنگ، نظام اجتماعی و باورها بیان کند. بنابراین نقش‌گرایی، زبان و سازه‌های زبانی را با توجه به زمینه‌های شکل‌گیری آن‌ها مورد تحلیل و بررسی قرار می‌دهد؛ تا تأثیر گفتمان‌های مورد توجه نویسنده در آفرینش اثر ادبی را آشکار کرده و نمود آن را در ساخت زبان و ترکیب کلمات با هم به نمایش بگذارد. نظریه زبان‌شناسی نظام‌مند نقش‌گرا که توسط هلیدی، ارائه شده، روشی جامع برای ارائه تحلیل‌های سبک‌شناسانه مبتنی بر «زبان و نمودهای زبانی» است. نقش‌گرایی با توصیف و تحلیل سازه‌های زبان، با محوریت فعل و با نظر داشت تأثیر فراز و فرودهای اجتماعی و تحولات زندگی شخصی صاحبان آثار ادبی در شکل‌گیری آن آثار، در پی کشف و تفسیر ذهن و جهان خالقان آثار ادبی، و تحلیل عوامل مؤثر در شکل‌گیری آثار آن‌هاست. روش انجام این پژوهش توصیفی-تحلیلی و به صورت نمونه‌گیری و مطالعه موردی است. تعداد نمونه‌ها، حدود ۳۰۰ امثال و حکم از پنج منبع مثل مکتوب و به زبان معیار است؛ بنابراین، ضرب‌المثل‌های گویشی در این پژوهش مورد نظر نیست. همچنین برای مقایسه و یا هدف‌های خاص، نمونه‌گیری‌های دیگری نیز انجام شده است. نوع مطالعه و روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی و شیوه اجرای آن توصیفی (شامل بررسی چگونگی آرایش فرایندهای نقش‌اندیشگانی و تحلیلی (شامل کاوش زمینه‌ها و چرایی شکل‌گیری خاص آن فرایندها) است. جامعه آماری، دربرگیرنده امثال و حکم رایج زبان فارسی است که ساختار زبان معیار را دارند. واحد نمونه «بند» و واحد تحلیل «فعل» نیز، «فرایند» است. رویکرد نقش‌گرایی هلیدی و فرانتش‌های سه‌گانه (اندیشگانی، بینافردی و متنی) در عرصه مطالعات ادبی ایران سابقه‌ای حدود یک دهه دارد و پژوهشگران بسیاری از این رویکرد برای فهم و شناخت بهتر متون ادبی بهره گرفته‌اند. اغلب این پژوهش‌ها بر روی متون منظوم و مثنوی کلاسیک صورت گرفته و در سال‌های اخیر از این رویکرد در حوزه «ادبیات داستانی» نیز استفاده شده است؛ اما تاکنون پژوهشی به صورت مجزا به بررسی ساختار ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی بر مبنای مؤلفه‌های این رویکرد نپرداخته است؛ بنابراین نوآوری پژوهش حاضر در موارد زیر مشهود است:

- این پژوهش به صورت مجزا به ساختار متنی امثال و حکم رایج زبان فارسی توجه دارد؛
- تحلیل ساختاری امثال و حکم رایج زبان فارسی بر مبنای یکی از نظریه‌های زبان‌شناسی نوین؛
- مطالعه بسامد انواع فرایندهای زبانی، مشارکان و نقش‌های معنایی در ساختار امثال و حکم هدف‌گانی این پژوهش است؛

- ملاک‌گزینش این پژوهش، امثال و حکم رایجی هستند که بر مبنای زبان معیار نوشته شدند.

جدول ۱: ابعاد یا صورت‌های نظم در زبان و اصول نظم‌دهنده آن‌ها در رویکرد نقش‌گرایی هلیدی

بُعد	اصل	نظم‌ها
------	-----	--------

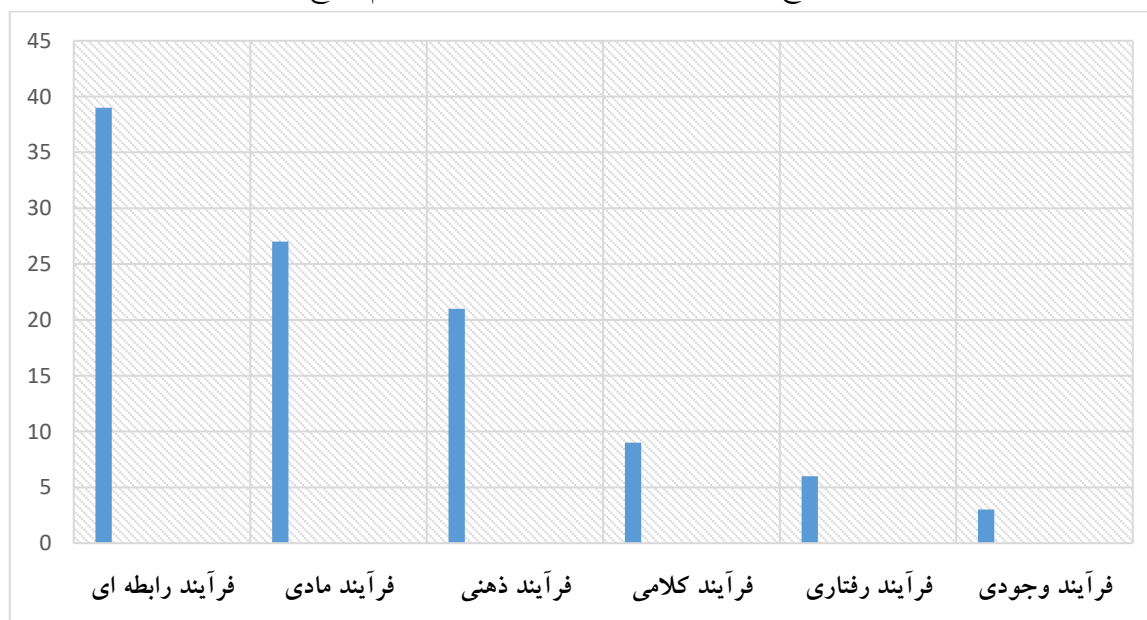
۱	ساختار (نظم همشینی)	مرتبۀ	بند / گروه یا عبارت / واژه / تکواژ
۲	نظام (نظم جانشینی)	ظرافت	دستور / واژگان {واژگان دستور}
۳	لایه‌بندی	بازنمایی	معناشناسی / واژگان دستور / واج‌شناسی / آواشناسی
۴	موردپردازی	موردپردازی	پتانسیل / زیرپتانسیل یا نوع نمونه / نمونه
۵	فرانقش	فرانقش	اندیشگانی {منطقی / تجربی}، بینافردی / متنی

رک: (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۲۰)

۴.۱. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش نشانی می‌دهد که در ساختار متنی امثال و حکم موجود در زبان فارسی، از میان فرایندهای ۶ گانه زبان، به ترتیب فرایندهای رابطه‌ای (۳۹ درصد)، فرایندهای مادی (۲۴ درصد) و فرایندهای ذهنی (۲۱ درصد) بیشترین بسامد را دارند. در میان فرایندهای فرعی نیز بیشترین بسامد به ترتیب متعلق به فرایندهای کلامی، رفتاری و وجودی است. میزان بسامد این فرایندها، در ساختار این مثل‌ها، نشان می‌دهد که اغلب مثل‌های موجود در زبان فارسی، ساختاری توصیفی دارند که سعی دارند به صورت غیرمستقیم، اندیشه مدنظر را به مخاطب منتقل کنند. شیوه کاربرد افعال در ساختار این مثل‌ها غالباً مجهول است و به شخص معرفه و خاصی اشاره نشده است. اگر هم به شخص اشاره شده باشد، این اشاره به صورت نکره صورت گرفته تا از این طریق کلیت امر و جهانشمولی آن حفظ شود. بطور کلی در ساختار این مثل‌ها بیشتر به ویژگی افراد اشاره شده تا جنسیت، جایگاه و امثال این موارد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در ساختار این مثل‌ها، بیشتر بر رفتار، خلق و خو و منش افراد تأکید شده و از کاربرد استعاره‌ها و کنایه‌های پیچیده و دور از ذهن پرهیز شده است. میزان بسامد هر یک از این فرایندها در قالب نمودار زیر ترسیم شده است.

نمودار ۱: بسامد انواع فرایندهای زبانی در ساختار «امثال و حکم» رایج زبان فارسی

۲. بحث و بررسی

مثل در زیباسازی و شیوایی کلام نقش ویژه‌ای دارد و از آن جا که سخن را دلنشین‌تر و استوارتر می‌سازد، تأثیرش در شنونده بیش از سخن عادی است. دیگر آن که امثال آینه تمام‌نمای زندگی گذشتگان‌اند و مخاطب را با عقاید، اندیشه‌ها، روحیات، عادات، منش‌ها، آداب و رسوم، حیات اجتماعی سیاسی، فرهنگی و وقایع مهم زندگی پیشینیان خود آشنا می‌سازند. علاوه بر آن نقش تربیتی امثال را نیز باید در نظر داشت؛ چه «از دیرباز مثل‌ها، داستان‌ها و افسانه‌ها از عناصر مهم تربیت فرزندان به شمار می‌رفته‌اند» (ذوالفقاری، ۱۳۸۴، ۲۰). نیز بسیاری از آداب و سنن کهن که در گذر تاریخ به دست فراموشی سپرده شده و از خاطرها رفته است، در دل مثل‌ها حیات خود را حفظ کرده سینه به سینه و نسل به نسل به آیندگان منتقل می‌شوند، از این روی جمع‌آوری، ضبط و شرح امثال همواره مورد توجه ادب‌پژوهان و نویسندگان ملل مختلف بوده است. در ادب فارسی، یکی از جامع‌ترین مجموعه‌ها در زمینه امثال، کتاب امثال و حکم دهخدا است که بی‌شک در ادب فارسی برای آن نظیری نمی‌توان یافت. از منابع مهم دیگر در زمینه امثال، کتاب جوهر الجواهر شیخ حسن جابری انصاری معاصر دهخداست که در کنار امثال و حکم در زمینه مثل‌شناسی تطبیقی در حوزه ادب فارسی و عربی مجموعه‌ای مهم به شمار می‌آید. امثال و حکم دهخدا شامل حدود سی هزار عنوان «مثلی»، «حکمی»، «کنایه‌ای»، «زبان‌زدی» و نزدیک به دوازده هزار مورد استنادی به شعر شاعران معتبر و حدود ده هزار مثل، حکمت، کنایه و اصطلاح می‌باشد که تحت عنوان «نظیر» ذیل مدخل‌های عنوان شده آمده است (دبیرسیاکی، ۱۳۶۸: ۱). در تقسیم‌بندی دقیق‌تر، این کتاب شامل گونه‌های زیر است: مثل‌های مکتوب ادبی که بخش عمده آن را اشعار شاعران ادب فارسی تشکیل می‌دهد، مثل‌های عامیانه که بیشتر آن‌ها مربوط به فرهنگ شفاهی مردم تهران است، اصطلاحات، کنایات، کلمات قصار، زبانزدها، عبارات پندآموز و نکات اخلاقی، امثال و اشعار عربی و آیات قرآن کریم، اعتقادات و باورهای عامیانه، بعضی از قواعد فقهی و علمی و موارد دیگر (میرافضلی، ۱۳۸۴: ۱ / ۵۱۱).

در زبان‌شناسی نقش‌گرا، زبان به صورت کاربردی مورد بررسی قرار می‌گیرد و فراتر از جمله و در سطح متن تحلیل می‌شود. هدف اصلی زبان در رویکرد نقش‌گرا، ارتباط بین انسان‌ها و تبادل معنا است زبان‌شناسی نقش‌گرا که با قبول اصول ساخت‌گرایی بر نقش زبان و نقش واحدهای ساختاری زبان تأکید می‌کند، از جهات بسیار، مناسب مطالعات ادبی است: یکی از این جهت که زبان‌شناسی نقش‌گرا به جنبه‌های خاص و ممتاز و وابسته به متن هر جمله نیز توجه ویژه دارد و نیز از این جهت که به دلیل حساسیتی که نسبت به ویژگی‌های خاص جمله و به تناسب آن با محیط پیرامونش نشان می‌دهد، خواه‌ناخواه به وجود ساخت بزرگ‌تر از ساخت جمله نیز قائل است و آن «ساخت متن» است؛ سومین چیزی که به جهت آن زبان‌شناسی نقش‌گرا مناسب مطالعات ادبی می‌شود، در این است که این نوع خاص از زبان‌شناسی، گذشته از دولایه ساختار جمله و متن، لایه ساختاری سومی هم دارد که از آن به نام گفتمان یاد می‌کنیم (ایشانی و نعمتی‌قزوینی، ۱۳۹۲: ۵۵). نقش اندیشگانی در زبان‌شناسی نقش‌گرا برای تحلیل نگرش نویسنده و نوع‌گزینش سبکی وی کارایی زیادی دارد.

۱.۲. بسامد انواع فرآیندهای زبانی در ساختار «امثال و حکم» رایج زبان فارسی

وقتی از زبان برای بیان تجربیات انسان از جهان بیرون و جهان درون ذهن، و نیز توصیف پدیده‌ها و امور جاری در آن‌ها استفاده می‌شود با فرانتش تجربی سروکار داریم. فرانتش تجربی به «محتوای گزاره‌ای» بند مربوط می‌شود، نه به

ساخت نحوی جمله، یا وجه دستوری آن. محتوای گزاره‌ای نیز همان کنش یا وضعیتی است که با فعل اصلی بیان می‌شود. این محتوا در نظر هلیدی، شامل سه مؤلفه است: «فرایندهایی» که «مشارکان» در «شرایط» معینی در آن شرکت دارند. از منظر تجربی، فرایندها هسته بند هستند؛ زیرا بند درباره رویداد یا وضعیتی است که مشارکان درگیر آن هستند. فرایندها به وسیله گروه فعلی بیان می‌شوند؛ البته، در فرانش تجربی فقط فعل‌های اصلی اهمیت دارند و فعل‌های کمکی و وجهی به فرانش بینافرادی مربوط می‌شوند. از طرفی، هر بند دست‌کم شامل یک مشارک نیز هست که به صورت گروه اسمی نمایان می‌شود؛ این مشارک اجباری همان فاعل در دستور سنتی است. علاوه بر آن، دو مشارک دیگر نیز می‌توانند در بند حضور داشته باشند. یکی از مفاهیم مطرح در این فرانش، «گذرایی» است. در دستور هلیدی «نظام گذرایی» یکی از مؤلفه‌های اصلی است که نقش اندیشگانی در آن نمود می‌یابد. گذرایی در این‌جا مفهومی «معنی‌شناختی» است نه نحوی. این مفهوم، به‌جای تمرکز بر گروه فعلی (فعل و مفعول)، کل بند را توصیف می‌کند؛ اما از این واقعیت نیز غافل نمی‌ماند که چگونگی «برچسب‌دهی» به مشارکان - اعم از فاعل و مفعول - را نوع فرایند است که تعیین می‌کند. در واقع، هر نوع فرایندی نقش‌های معنایی مشخصی را به مشارکان خود اختصاص می‌دهد. آنچه مفهوم گذرایی را در فرانش تجربی شکل می‌دهد، این است که در هر بندی چه نوع فرایندی وجود دارد و این فرایند به چند مشارک و در چه نقش‌هایی نیاز دارد. آیا در این بند «افزوده حاشیه‌ای» وجود دارد یا نه؟ در واقع با پاسخ دادن به این سه سؤال است که گذرایی یک بند تعیین می‌شود.

فرایند رفتاری، این‌ها فرایندهایی از رفتار فیزیکی و از نوع انسانی و روان‌شناختی نظیر نفس‌کشیدن، سرفه‌کردن، خندیدن، خواب دیدن و خیره شدن هستند (هلیدی و متیسن، ۲۰۰۴: ۲۴۸ - ۲۵۲). فرایندهای کلامی، این فرایندها، در مرز میان دو فرایند ذهنی و رابطه‌ای قرار دارند و بندهایی هستند از نوع «گفتن». فرایند وجودی نیز نشان می‌دهد که چیزی وجود دارد یا روی می‌دهد. فرایندهای وجودی با افعالی همانند «وجود داشتن، ظاهر شدن، باقی ماندن و ... همراه می‌باشند (همان: ۲۵۶)

۲.۱.۲. فرایندهای رابطه‌ای / اسنادی

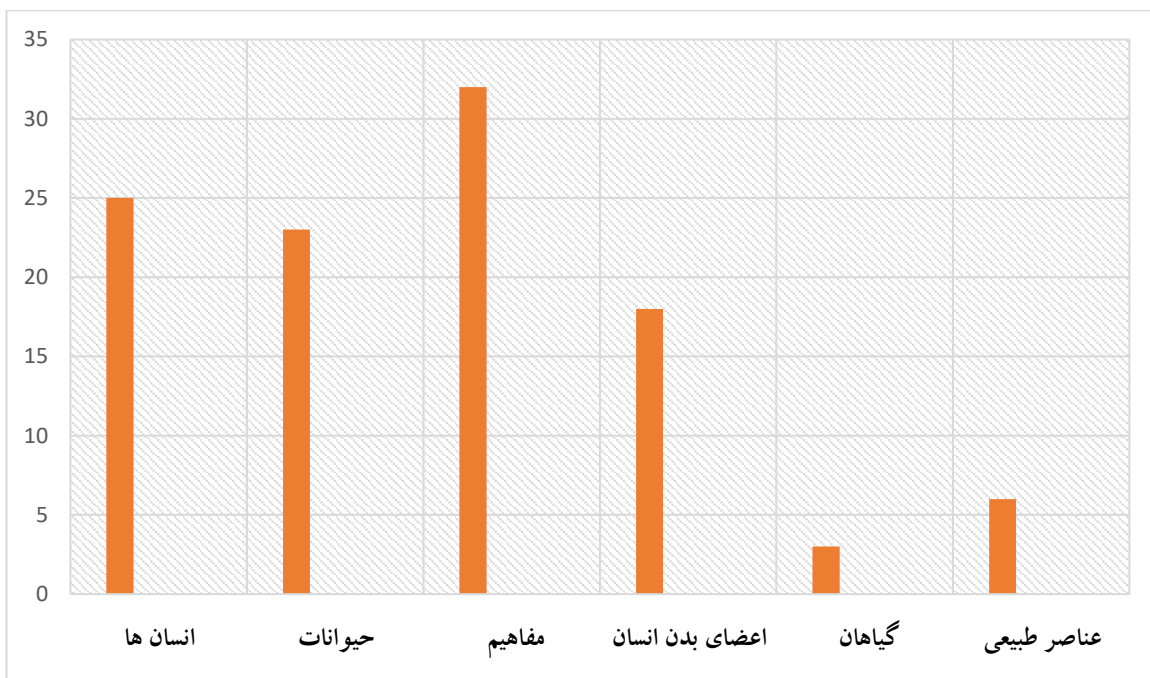
اغلب ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی از طریق فرایندهای رابطه‌ای بیان شده‌اند، این فرایندها به منظور شناسایی و توصیف به کار می‌روند. از ویژگی‌های اساسی بندهای ربطی اشتقاق آنها از ماهیت مهم فعل «بودن» است. نویسندگان از طریق فرایندهای رابطه‌ای سعی می‌کنند مخاطب را با خود همراه سازند و در جریان روایت و اندیشه مطرح شده خود قرار دهند. یکی از امکاناتی که فرایندهای رابطه‌ای در اختیار نویسندگان قرار می‌دهند، این است که زمینه گسترده‌ای را برای توصیف جزئیات رویدادها فراهم می‌کنند. این نکته بسیار مهم است که هر چه بر دامنه جزئیات یک فرایند افزوده شود، میزان باورپذیری مخاطب تقویت می‌شود. افعال «بودن»، «هست»، «شدن»، «می‌شود» و غیره در ساختار این فرایندها به کار می‌روند. مهمترین و شاخص‌ترین نکات تعلیمی و اخلاقی مطرح شده در مثل‌هایی که ساختار فرایند رابطه‌ای دارند در موارد زیر خلاصه می‌شود:

- توصیف دشورای‌های مسیر عشق؛
- توصیف امنیت و فواید آن؛

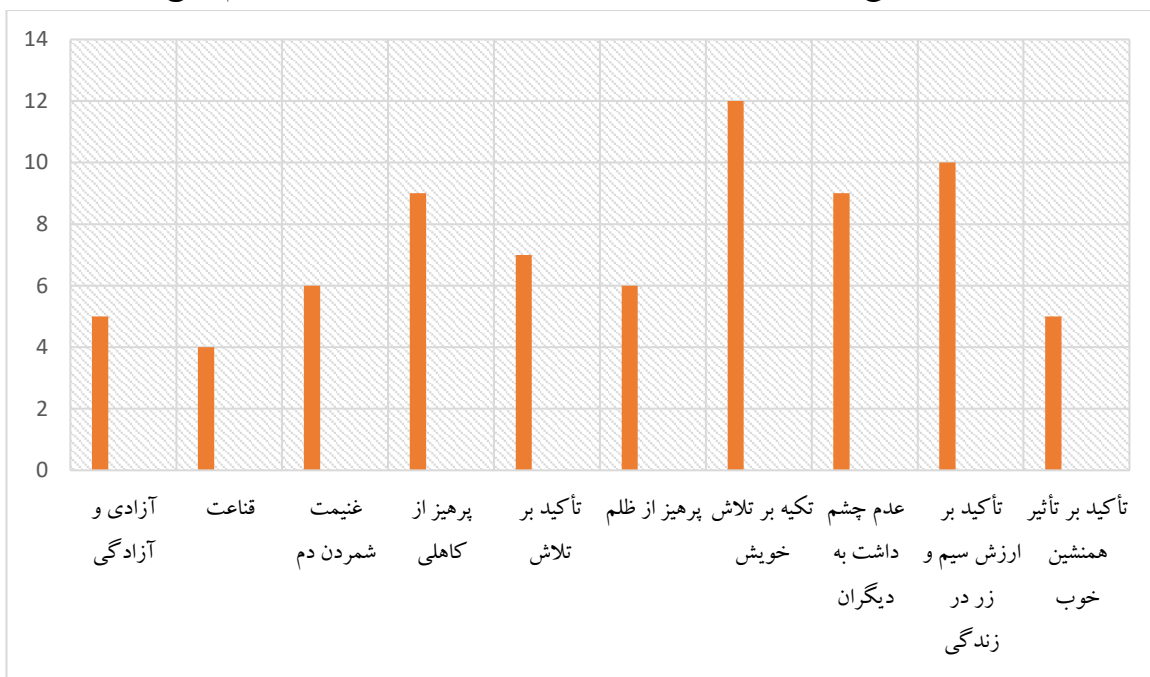
- تأکید بر راستگویی و پرهیز از دروغ؛
 - تبیین جایگاه سیم و زر در زندگی انسان؛
 - توصیف راه‌های مختلف جست‌وجوی روزی؛
 - انتخاب هم‌نشین مناسب؛
 - تأکید بر رفتار و مرام نیک؛
 - توصیف رابطه دو سویه عشق (کشش و کوشش)؛
 - تأکید بر غنیمت شمردن دم و پرهیز از گذشته‌نگری؛
 - تأکید بر ارزش و جایگاه دوست در زندگی آدمی؛
 - تأکید بر تکیه بر خویشتن؛
 - تأکید بر قوی‌شدن و پرهیز از ضعف و سستی.
- در ساختار فرآیندهای رابطه‌ای دو نقش معنایی «حامل» و «شناسا» وجود دارد. نقش «حامل»، معادل «مسندالیه» است و شناسا «مسند» برای توصیف چگونگی و ویژگی آن مطرح می‌شود. در ساختار مثل‌های رایج زبان فارسی، «حامل» به ۶ دسته اصلی تقسیم می‌شود:
- ۱) انسان‌ها: مجنون، همه کس، آدمی، بهمان و فلان، بشر، یار، کوهکن، انسان، کس، مرد، گدا، پادشاه، عاشق، معشوق؛
 - ۲) حیوانات: خروس، سگ، شغال، گاو، خر، مرغ، غاز، ماهی، شتر، کرکس؛
 - ۳) مفاهیم: ارزش، عز، شرف، هشیاری، مهربانی، دوست، دشمن، امنیت، منصب، عشق، فضل، هنر؛
 - ۴) اعضای بدن انسان: دل، قلب، جان، دست، زبان، سر؛
 - ۵) عناصر طبیعی: آب، خاک، آتش؛
 - ۶) گیاهان: درخت، کاج، سرو.
- همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست.
 - آدمی را از قوت چاره نباشد.
 - خوش آن ساعت نشیند دوست با دوست.
 - چه خوش بی مهربانی هر دو سر بی / که یک سر مهربانی دردسر بی.
 - عشق آسان می‌نمود اوّل به امید وصال / ناامیدی‌های هجرانش چنین دشوار کرد.
 - شکست شیشه دل را مگو صدایی نیست / که این صدا به قیامت بلند خواهد شد.
 - پایه امنیت از هر منصبی بالاترست.
 - چو باشد درم، دل نباشد دژم.
 - آن دم که دل به عشق دهی خوش دمی بود / در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست.
 - تا که از جانب معشوقه نباشد کشنی / کوشش عاشق بیچاره به جایی نرسد.
 - هر بزرگی که به فضل و هنر گشت بزرگ / نشود خرد به بدگفتن بهمان و فلان.
 - قوی شو اگر راحت جهان طلبی / که در نظام طبیعت ضعیف پامال است.

- هیچ چیز بشر را چنان ضعیف نکرد/ که تکیه کردن بر غیر خویش کرد.
- قانع به یک استخوان چو کرکس بودن / به زان که طفیل خوان ناکس بودن.
- شکسته نشاید دیگر باره بست.
- گر عشق (ذوق) نیست تو را کج (کژ) طبع جانوری.
- مرده باشد دلی که عاشق نیست.
- هر که بی یار بود، پیوسته بیمار بود.
- ارزش انسان از کارش معلوم است.
- هر که را در سر نباشد عشق یار / بهر او پالان و افساری بیار.
- آدمی سگ بشود، شغال بشود، کوچک نشود.
- مردن به از زندگانی به ننگ.
- راست گویی عزت است و دروغ گویی ذلت.
- آدمی فربه ز عزت است و شرف.
- من و گرز و میدان پور پشنگ.
- یک ره ازین بندگی آزاد شو / ای خر بدبخت برآی از جوال.
- آزادی گرفتنی است، نه دادنی.
- آزاده ز هر چه هست می باید بود.
- چه خوش است حال مرعی که قفس ندیده باشد.
- باغ خندان، ز گل خندان است/ خنده آیین خردمندان است.
- یک درد بود در دل مجنون و کوه کن/ اگر نسخه ها جداست ولی داستان یکی است.
- عاقبت خوب، نتیجه رفتار و مرام نیک است.
- هر چیز که در جستن آنی، آنی.
- فکر در کارها نکو باشد.
- گرد عمل از عنبر معزولی به.
- سری که عقل ندارد، تنش در عذاب است.
- حال نکو در قفای فال نکوست.
- هر چیز به خرد نیازمند است و خرد به آزمون.
- آدمی را از بهایم فرق عقل و دانش است /ورنه اندر خواب و خور هم رتبه گاو و خری.
- آن کس که داناتر است / به هر آرزو بر تواناتر است.
- مردی از دریا گلیم خود برون آوردن است.
- از کار انجام شده بوی گل می آید و از کار انجام نشده بوی خاکستر.
- خروس که بی وقت اذان دهد، سرش برای بریدن است.

- سلامت در خموشی است.
 - هر که از پهلوی خود پیه توان بُرد چو شمع / قوت روز از دیگران خواستش نازیاست.
 - از بهر دل کسی به دست آوردن / مطبوع نباشد دگری آزدن.
 - هر کسی کارِ خودش بارِ خودش، غله به انبار خودش.
 - مرغ اگر بخواهد مثل غاز برود در عوض چینه‌دانش پاره می‌شود.
 - هر که داد از خویشان بدهد، از داور مستغنی است.
 - هر که بر خانه‌ای کند ظلمی / خانه‌اش عاقبت خراب شود.
 - یک لقمه نان گدایی بهتر از صد تا از این جور پادشاهی.
 - ز آب خُرد ماهی خُرد خیزد.
 - یا بیا رومی رومی شو و یا زنگی زنگی.
 - یا مرغ باش بپر یا شتر باش بار ببر.
 - بار کج به منزل نمی‌رسد.
 - خوش باش وز دی مگو که امروز خوش است.
- یکی از نکات قابل‌تأمل در ساختار مثل‌های فارسی که در زبان معیار مطرح هستند، عدم توجه به مقوله جنسیت و تفکیک جنسیتی است. با نگاهی اجمالی به مثل‌هایی که مربوط به مناطق مختلف ایران هستند و با زبان عامیانه بیان شده‌اند، مشخص می‌شود که توجه به جنسیت افراد و مخاطبان اهمیت بارزی دارد؛ برای مثال زن و ویژگی‌های زنانه در این مثل‌ها برجسته شده و همین‌طور بین وظایف مردان و زنان و ویژگی‌های آن‌ها تفاوت‌هایی لحاظ شده است. در ساختار مثل‌های عامیانه و متعلق به مناطق مختلف، زنان به عنوان یکی از کنشگران اجتماعی تصویری خاص و متفاوت در ساختار این مثل‌ها دارند؛ این زنان گاه چهره‌ای متعالی و گاه منفی و تحقیرآمیز دارند. اوضاع اجتماعی ادوار مختلف و برتری اندیشه مردسالاری در توجه به جنبه‌های منفی زنان تأثیر داشته و «اساساً در باورها و اعتقادات و روایات ما چنین است و حتی این بحث به آغاز آفرینش می‌رسد که حوا باعث هبوط آدم شد» (شمیسا، ۱۳۷۸: ۵۲).
- یکی از نکات دیگری که باید به آن اشاره کرد، تعداد محدود افعال امر در ساختار این فرآیندها استغ امری که حاکی از توجه به ترغیب و تربیت غیرمستقیم مخاطب دارد؛ زیرا استفاده از جملات امری و عبارت‌هایی مانند «باید» و «نباید»، «بکن» و «نکن» و امثال این‌ها یکی از انواع خطاهای شناختی به شمار می‌رود. خطایی که باعث می‌شود فرد در تفسیر وقایع به جای تمرکز بر آنچه اتفاق افتاده، بر آنچه باید اتفاق می‌افتاد، تأکید کند که نتیجه آن «آرمان‌گرایی» و «کمال‌گرایی» خواهد بود. «بایدها» وقتی متوجه جهان بیرون و دیگران باشد، باعث خشم و دلسردی می‌شود.
- نمودار ۲: بسامد انواع «مشارکین / حامل» در ساختار فرآیندهای «رابطه‌ای» در قالب «امثال و حکم» رایج زبان فارسی

نمودار ۳: بسامد انواع «مسندها» در ساختار فرآیندهای «رابطه‌ای» در قالب «امثال و حکم» رایج زبان فارسی

۳-۱-۲. فرآیندهای مادی / کنشی و نقش‌های معنایی آن‌ها

فرآیند مادی، فرآیندی است شامل اعمال فیزیکی که نشان‌دهنده کنش یا رخدادی در جهان بیرون می باشد، مانند: دویدن، پرتاب کردن، نشستن، ساختن، بازی کردن وامثال این موارد. این فرآیند بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین فرآیند در نظام گذرایی است (هلیدی، ۱۷۹، ۱۹۹۴). نقش‌های معنایی در این فرآیندها به شامل کنشگر، کنش پذیر، هدف، بهره‌ور و افعال کنشی هستند. در ساختار ضرب‌المثل‌هایی که افعال کنشی دارند مفاهیمی از قبیل جست‌وجوی رزق و روزی،

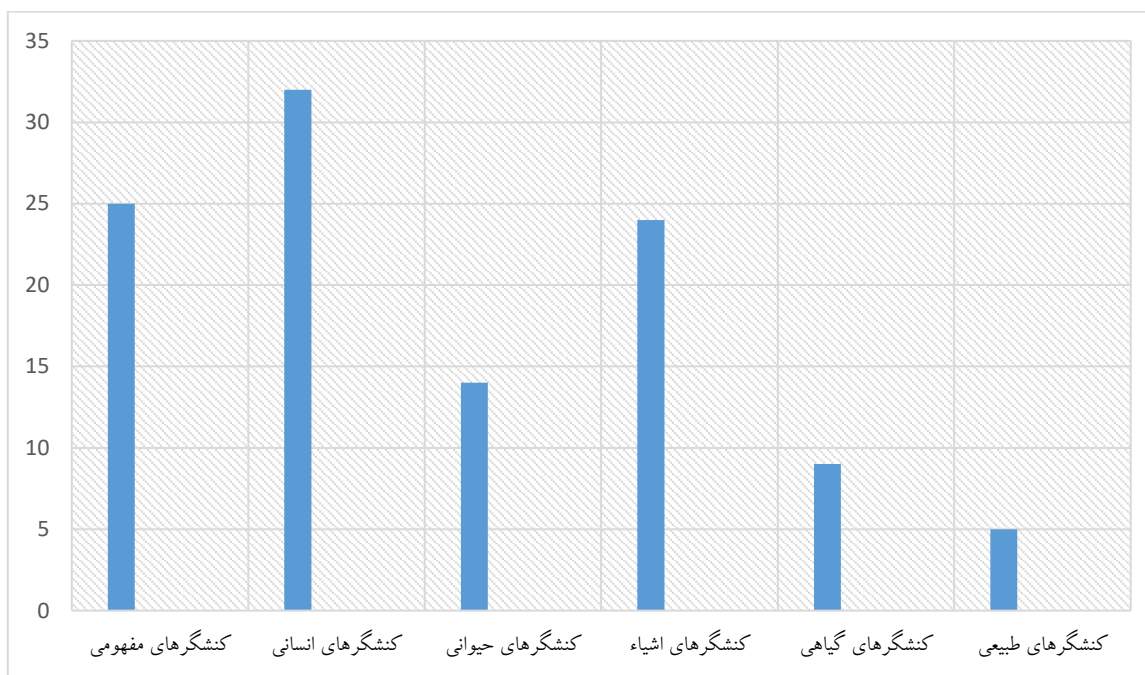
افزودن دوستان و کم کردن دشمنان، طلب آزادگی و نفی بندگی، ترغیب به محبت در حق دیگران، پرهیز از انجام کار بدون منفعت، تأکید بر کردار و پرهیز از گفتار، پرهیز از فخر فروشی و امثال این موارد است. برخی از این ضرب‌المثل‌ها با هدف واداشتن مخاطب به تفکر و اندیشیدن، با ساختار پرسشی مطرح شده‌اند. یکی از نکات قابل تأمل در ساختار این ضرب‌المثل‌ها، عدم کاربرد افعال «امر» جز در موارد اندک است؛ به نظر می‌رسد این شیوه بیان نیز تأکیدی بر تربیت و تعلیم غیرمستقیم و پرهیز از هر گونه کلام آمرانه در رابطه با مخاطب باشد. بطور کلی، ضرب‌المثل‌هایی که از طریق فرآیندهای مادی مطرح شده‌اند، حاوی نکات تعلیمی و اخلاقی زیر هستند:

- مثل‌های مربوط به جست‌وجو و تلاش برای رسیدن «رزق و روزی»؛
- تأکید بر کردار و نفی گفتار بیهوده؛
- تأکید بر خطرپذیری و ممارست در جهت دستیابی به هدف؛
- تلاش در جهت افزودن تعداد دوستان و کاستن از تعداد دشمنان؛
- تأکید بر تلاش خود و عدم چشم‌داشت به زحمت دیگران؛
- آزار نرساندن به خلق و به‌طور کلی موجودات؛
- تأکید بر پرهیز از انجام کارهایی که در توان فرد نیست؛
- تأکید بر محبت و رفق و مدارا با خلق.

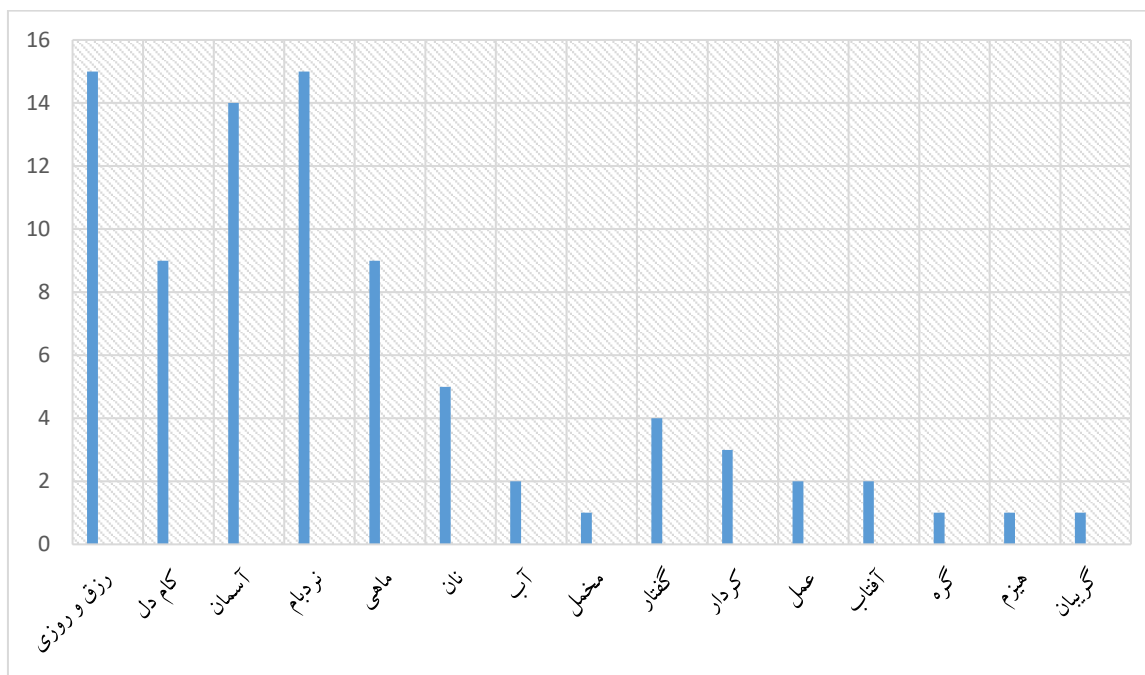
در این مثل‌ها نیز کنشگرها به ۶ دسته «مفاهیم»، «انسان‌ها»، «حیوانات»، «اشیاء»، «عناصر طبیعی» و «گیاهان» تقسیم می‌شوند. «روزی»، «غم»، «عشق»، «گنج»، «بخت»، «ننگ» و غیره کنشگرهای مفهومی و ضمیر دوم شخص / «تو»، «اول شخص / من»، «یکی»، «غواص»، «کشاورز» و غیره کنشگرهای انسانی هستند و «روباه»، «کبک»، «زاغ»، «همای»، «خر» و غیره کنشگرهای «حیوانی» و اشیایی مانند «کوزه سفال»، «گنج»، «نان»، «گندم» و غیره کنشگرهایی هستند که در ردیف اشیاء قرار دارند.

- رزق هر چند بی‌گمان برسد / شرط عقل است جستن از درها. (جست‌وجو کردن روزی)
- روزی به پای خودش نمی‌آید به تو گوید سلام. (در پی روزی رفتن)
- روزی خود در سفره دیگران می‌خورد. (تأکید بر تلاش خود و عدم چشم‌داشت به سفره دیگران)
- گنج خواهی در طلب رنجی ببر / خرمی می‌بایدت تخمی بکار. (تأکید بر تلاش برای کسب روزی)
- هر که او را خورده نیست دود چراغ / ننشیند به کام دل به فراغ. (تأکید بر تلاش و ممارست در راه هدف)
- کسی که تخم نکارد چه دخل بردارد؟ (تأکید بر تلاش در جهت کسب روزی)
- اگر می‌خواهی ماهی بگیری، تور بساز. (تأکید بر یادگیری به دست آوردن روزی)
- تا به آب نرنی شناگر نمی‌شوی (نشوی). (تأکید بر خطرپذیری در جهت کسب روزی)
- غواص در دریا چیزی دیده که به غورش می‌رود. (تأکید بر کسب روزی از مسیر پرخطر)
- هیچ گندم کاری و جو بر دهد / دیده‌ای اسبی که کره خر دهد؟ (تأکید بر تلاش در جهت کسب روزی)
- غم عشق آمد و غم‌های دگر پاک ببرد. (تأکید بر نقش عشق در جان آدمی)
- آسایش جهان را گر بهر خویش خواهید، بر دوستان فزایید، از دشمنان بکاهید. (تأکید بر پرهیز از دشمن پروری و ترغیب

- به یافتن دوست)
- از محبت دردها صافی شود / وز محبت دردها شافی شود. (تأکید بر نقش محبت بر جان آدمی)
 - آنقدر بنشینم به آرمان تا بخرم بیاید از کرمان.
 - سرم را زیر سنگ می‌گذارم، زیر ننگ نمی‌گذارم.
 - آزادی را به بندگی نفروشیم.
 - اگر دل توان داشتن شادمان / جز از شادمانی مکن یک زمان.
 - ظرف سفال می‌گردد در خودش را پیدا می‌کند.
 - تدبیر صواب از دل خوش باید جست.
 - کاری که در او منفعتی نیست مکن.
 - اگر خواهی شوی خوش‌نویس، بنویس و بنویس و بنویس.
 - زاغ که چون کبک خرام آورد / غیر تمسخر چه به کام آورد؟
 - ما از لب بامی که پریدیم پریدیم.
 - هر کس کند ز جایی مقصود خویش حاصل.
 - عمل ساز و عمل پیشه کن.
 - از سر گفتار بگذر بر سر کردار شو.
 - همای بر سر (همه) مرغان از آن شرف دارد / که استخوان خورد و جانور نیازارد.
 - یا مرو با یار ازرق پیرهن / یا بکش بر خانمان انگشت نیل.
 - آفتاب چه بخواهی چه نخواهی از سر جای خودش درمی‌آید.
 - روزها به سیر باغم، شبها مخمل می‌بافم. (تأکید بر درک درست زمان و موقعیت)
 - گرهی که با دست باز شود، به دندان باز نمی‌کنند. (تأکید بر سخت نکردن امور)
 - یکی نان نداشت بخورد، پیاز می‌خورد اشتهايش باز شود.
 - یکی آب نداشت، گفت ترخینه درست کنم. (پرهیز از کار بیهوده)
 - روباه پاش شکسته بود، دمش را بسته بود. (پرهیز از فریبکاری)
 - خر نخریده، آخور بسته. (مبند، می‌بندد). (تأکید بر موقعیت‌سنجی)
 - با نردبان به آسمان نتوان رفت. (پرهیز از انجام کار بیهوده)
 - هر کس را گریبان خود باید گرفت. (تأکید بر حسابرسی خویشتن)
 - یکی نمی‌توانست پشته هیزم بیاورد، طناب دور جنگل می‌کشید. (پرهیز از تلاش بیهوده)
- نمودار ۳: انواع «کنشگرها / نقش معنایی فاعلی» در ساختار مثل‌های رایج زبان فارسی و میزان بسامد آنها

نمودار ۵: انواع «اهداف / نقش معنایی مفعول» در ساختار مثل‌های رایج زبان فارسی و میزان بسامد آن‌ها

۴.۱.۲. فرآیندهای ذهنی / انتزاعی

به باور هلیدی و متیسن (۲۰۰۴: ۱۹۳) درحالی‌که فرایندهای مادی مربوط به تجربه ما از دنیای اطرافمان می‌باشد، فرایندهای ذهنی به تجربه ما از دنیای درون آگاهی‌مان سرچشمه می‌گیرد: آن‌ها شواهد مربوط به حس کردن هستند. بندهای ذهنی به دودسته تقسیم می‌شوند: حس‌گر و پدیده حس‌گر شرکت‌کننده‌ای است که حس می‌کند، فکر می‌کند، طلب می‌کند یا ادراک می‌کند. فرآیندهای ذهنی در ساختار ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی، بیشتر در مواردی مطرح

شده‌اند که قصد بیان مفاهیم انتزاعی، دور از ذهن و مربوط به زمان گذشته مطرح باشد. «طلب کردن، خواستن، دیدن، دل بستن، محاسبه کردن، قدر دانستن، ملامت کردن و امثال این موارد مهم ترین مصادر فعلی در این ضرب‌المثل‌ها هستند. همانگونه که در بحث فرآیندهای مادی اشاره شد، با توجه به اینکه گفتمان حاکم بر ساختار ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی، گفتمان تعلیمی - ترغیبی است، بسامد فرآیندهای ذهنی نسبت به فرآیندهای مادی و رابطه‌ای، به مراتب کمتر است؛ زیرا سعی شده است که برای انتقال اندیشه‌های تعلیمی بیش از هر چیز از مفاهیم ملموس و در دسترس استفاده شود تا مخاطب بتواند درک صحیحی از آن‌ها داشته باشد و با اندیشه مطرح شده همراه شود. ذکر این نکته نیز ضروری است که در ساختار متنی این فرایندها نسبت به فرآیندهای مادی و رابطه‌ای از افعال امری بیشتری استفاده شده است و به نظر می‌رسد افعال و مفاهیم انتزاعی به‌مثابه روشی برای آموزش مستقیم مخاطب در ساختار ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی هستند. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها بر قدرشناسی و فضیلت انسان نسبت به جایگاه خود و عزت نفس او تأکید دارند. در ساختار این ضرب‌المثل‌ها نیز با چند گروه از مشارکان مواجه هستیم:

(۱) انسان‌ها: تو، یار، آدمی، خود، هر کس، رفیق، تشنه، عاشق، معشوق، سلیمان؛

(۲) اعضای بدن انسان: دل، سر، جان، سینه، عقل، پا، چشم، سینه؛

(۳) حیوانات: زاغ، ملخ، مور، مگس، بز، طاووس، کلاغ، ماهی، مار؛

(۴) مفاهیم: عشق، عافیت، ملامت، مال، سلامت، نقص، منزلت، مقدار، ملاحی و مناھی، آب، کرباس؛

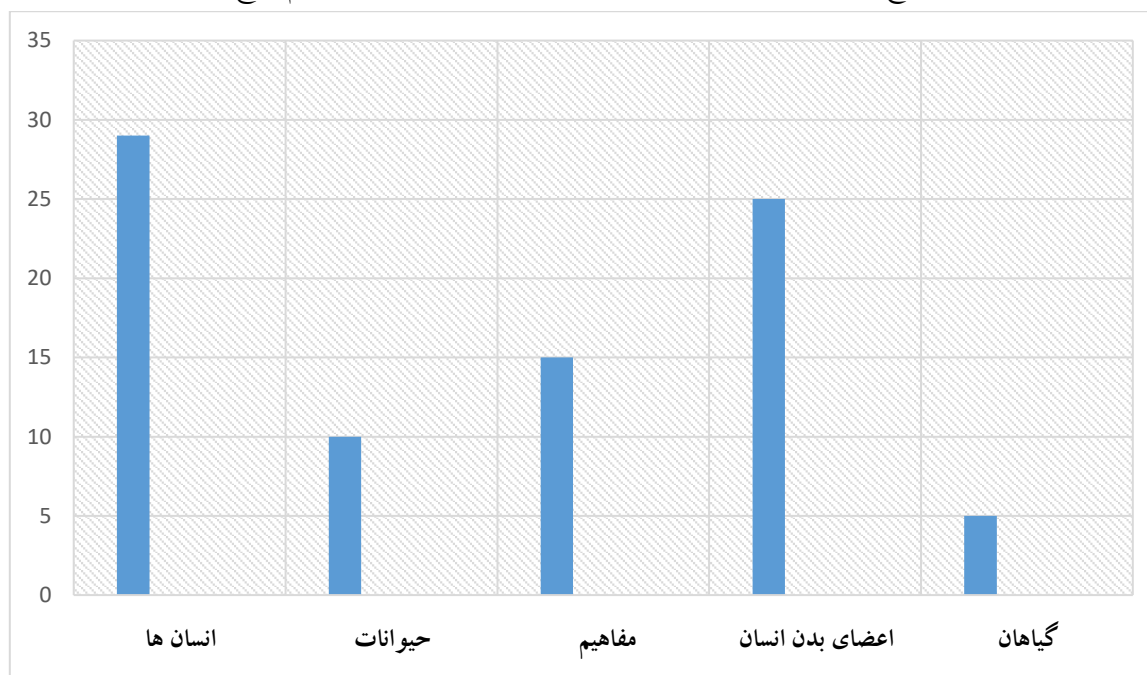
(۵) گیاهان: درخت گردو، خوشه گندم، دانه جو؛

(۶) عناصر طبیعی: باد، آفتاب، خاک.

- چیزی که رفت، رفت، از او یاد مکن. (تأکید بر فراموشی گذشته)
- می‌طلب دائم چو می‌دانی که هست. (توصیه به طلب مدام)
- طمع خوشه گندم مکن از دانه جو. (توصیه به نداشتن انتظار غلط)
- از خود بطلب هر آنچه خواهی که تویی.
- یاری که تو را نخواست، کمش گیر. (تذکیر بر عزت نفس)
- هر که نقص خویش را دید و شناخت / اندر استکمال خود دو اسبه تاخت.
- اگر دو یار موافق دو دل (زبان) یکی سازند / فلک به یک تن تنها چه می‌تواند کرد؟
- یار اگر مرا خواهد از اینجا تا چین یک روز راه است.
- اگر بر آب روی خسی باشی و اگر بر هوا پری مگسی باشی، دل به دست آر تا کسی باشی.
- هر کس با مقیاس خودش باید محاسبه شود.
- دل در کسی مبند که دلبسته تو نیست.
- قدر عافیت بدان، قبل از آن‌که بیمار شوی.
- ملامتم چه کنی ای رفیق در عشقش / ببین به دیده مجنون جمال لیلی را.
- هر کسی را سر چیزی و تمنای کسی است.
- تشنه آب در خواب ببند، برهنه کرباس.

- من دانم و من که چیست در سینه من.
- از خود بطلب هر آنچه خواهی که تویی.
- هر که درخت گردو می‌کارد، قارقار کلاغ را باید گوش کند.
- برو عقلت را عوض کن.
- می‌خواهی، ماهی بگیری اما پایت خیس نشود؟
- هر که او **طاووس** خواهد جور هندوستان کشد.
- **مَنَتِ پایِ ملخ**، بهر سلیمان می‌کشم.
- **نگری مال**، ننگری مار.
- صد بار بیندیش یک بار بینداز.
- بز بسته را نبین، اگر رها شود رقصش را ببین.
- **منزلت‌ها** یابد از داند کسی مقدار خود.
- **قیمت خود** به ملاحی و مناهی (مناهی و ملاحی) مشکن.

نمودار ۶: بسامد انواع «مشارکین» در ساختار فرآیندهای ذهنی در قالب امثال و حکم رایج در زبان فارسی

۵.۱.۲. فرآیندهای فرعی (وجودی، رفتاری، کلامی)

برخی از مثل‌های رایج زبان فارسی که ساختاری توصیفی و کنشی ندارند و بر مسائلی مانند طرز سخن گفتن، روش راه رفتن، شیوه خندیدن، طرز غذا خوردن و غیره تمرکز دارند و در ردیف فرآیندهای فرعی از جمله فرآیندهای کلامی، وجودی و رفتاری قرار می‌گیرند. از آنجا که بررسی ساختاری این مثل‌ها در محدوده تحلیل این پژوهش قرار ندارد، تنها به تعدادی از آن‌ها به صورت اجمالی اشاره می‌شود.

- نه شیر شتر، نه دیدار عرب.

- حرف درست و زبان سست.
- تا نگرید طفل کی نوشد لبن؟
- کوزه‌گر از کوزه شکسته آب می‌خورد.
- آدمیزاد شیر خام خورده است.
- میمون خیلی خوشگل بود، آبله هم درآورد.
- سیبی را که به هوا بیندازی تا به زمین برسد، هزار چرخ می‌خورد.
- مگس روی درخت چنار نشسته بود، به درخت گفت: «سفت بایست می‌خواهم پا شوم».

۳. نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان می‌دهد اغلب ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی از ۶ گروه مشارک در ساختار انواع فرآیندهای زبانی بهره گرفته‌اند: «انسان‌ها»، «حیوانات»، «اشیاء»، «گیاهان»، «اعضای بدن انسان» و «عناصر طبیعی» که هر کدام به شیوه‌های متفاوتی در زمینه القا و انتقال اندیشه‌های تعلیمی مورد نظر نقش‌آفرینی می‌کنند. یافته‌ها حاکی از آن است که اغلب این ضرب‌المثل‌ها از طریق فرایندهای رابطه‌ای بیان شده‌اند؛ فرآیندهایی که به منظور شناسایی و توصیف به کار می‌روند. توصیف دشواری‌های مسیر عشق؛ توصیف امنیت و فواید آن؛ تأکید بر راستگویی و پرهیز از دروغ، تبیین جایگاه سیم و زر در زندگی انسان، توصیف راه‌های مختلف جست‌وجوی روزی، انتخاب همنشین مناسب، تأکید بر رفتار و مرام نیک، توصیف رابطه دو سویه عشق (کشش و کوشش)، تأکید بر غنیمت شمردن دم و پرهیز از گذشته‌نگری و تأکید بر تکیه بر خویشتن از جمله مضامین و آموزه‌های تعلیمی هستند که در ساختار این دسته از ضرب‌المثل‌ها مطرح شده‌اند. در مرتبه بعد از فرآیندهای رابطه‌ای، در ساختار ضرب‌المثل‌هایی که افعال کنشی دارند مفاهیمی از قبیل جست‌وجوی رزق و روزی، افزودن دوستان و کم کردن دشمنان، طلب آزادگی و نفی بندگی، ترغیب به محبت در حق دیگران، پرهیز از انجام کار بدون منفعت، تأکید بر کردار و پرهیز از گفتار، پرهیز از فخرفروشی و امثال این موارد مطرح شده است. برخی از این ضرب‌المثل‌ها با هدف واداشتن مخاطب به تفکر و اندیشیدن، با ساختار پرسشی مطرح شده‌اند. یکی از نکات قابل تأمل در ساختار این ضرب‌المثل‌ها، عدم کاربرد افعال «امر» جز در موارد اندک است؛ به نظر می‌رسد این شیوه بیان تأکیدی بر تربیت و تعلیم غیرمستقیم و پرهیز از هر گونه کلام آمرانه در رابطه با مخاطب باشد. فرآیندهای ذهنی نیز در ساختار ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی، بیشتر در مواردی مطرح شده‌اند که قصد بیان مفاهیم انتزاعی، دور از ذهن و مربوط به زمان گذشته مطرح باشد. «طلب کردن، خواستن، دیدن، دل بستن، محاسبه کردن، قدر دانستن، ملامت کردن و امثال این موارد مهم‌ترین مصادر فعلی در این ضرب‌المثل‌ها هستند. با توجه به اینکه گفتمان حاکم بر ساختار ضرب‌المثل‌های رایج زبان فارسی، گفتمان تعلیمی - ترغیبی است، بسامد فرآیندهای ذهنی نسبت به فرآیندهای مادی و رابطه‌ای، به مراتب کمتر است؛ زیرا سعی شده است که برای انتقال اندیشه‌های تعلیمی بیش از هر چیز از مفاهیم ملموس و در دسترس استفاده شود تا مخاطب بتواند درک صحیحی از آن‌ها داشته باشد و با اندیشه مطرح شده همراه شود. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها بر قدرشناسی و فضیلت انسان نسبت به جایگاه خود و عزت نفس او تأکید دارند.

منابع

- بهمنیار، احمد. (۱۳۲۸). «مثل چیست؟»، یغما، ش ۲ و ۳، ص ۴۹ - ۵۲.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۸۶). امثال و حکم. ج ۱۴، تهران: امیرکبیر.
- ذوالفقاری، حسن. (۱۳۸۸). فرهنگ بزرگ ضرب‌المثل‌های فارسی. تهران: معین.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۹). «زیبایی‌شناسی ضرب‌المثل‌های فارسی». مجله بستان ادب. شماره ۲. صص ۸۲-۵۱.
- فضایلی، سیده مریم و شیما ابراهیمی (۱۳۹۳)، «تحلیل سبک‌شناختی داستان هفت‌خوان رستم شاهنامه در چارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی»، فصلنامه مطالعات زبان و گویش‌های غرب ایران، سال اول: شماره ۴: صص ۱۱۹-۱۴۲.
- سادات‌الحسینی، راضیه و همکاران (۱۳۹۵)، «بررسی و تحلیل نظریه نظم عبدالقاهر جرجانی در پرتو نظریه نقش‌گرای هلیدی»، دو ماهنامه جستارهای زبانی، د ۷، ش ۲، (پیاپی ۳۰)، خرداد و تیر ۱۳۹۵، صص ۱۴۲-۱۲۳.
- قمرزاده، میترا و مرضیه صنعتی (۱۳۹۶)، «بررسی گروه اسمی مفعولی در زبان فارسی از منظر دستور نقش‌گرای هلیدی»، پژوهش زبان‌شناسی تطبیقی، سال هفتم، شماره ۱۳: صص ۱۲۷-۱۴۷.
- مجیدی، ستاره (۱۳۹۰)، «ساخت اطلاع در زبان فارسی در چارچوب دستور نقش‌گرای نظام‌مند و دستور نقش و ارجاع»، دستور، ویژه‌نامه فرهنگستان، شماره هفتم: صص ۲۰۸-۱۸۳.
- مشهور، پروین‌دخت. و محمد فقیری (۱۳۹۴)، «بررسی انواع فرایندهای فرانتش اندیشگانی در غزلیات سعدی با رویکرد شناختی»، پژوهش‌نامه ادب غنایی، دوره ۱۳، شماره ۲۵: صص ۱۵۳-۱۶۸.
- مصطفوی، پونه و مرضیه صنعتی (۱۳۹۵)، «بررسی سبکی یک داستان کوتاه معاصر از منظر دستور نقش‌گرای هلیدی»، مجله زبان و زبان‌شناسی، شماره ۲۳: صص ۱۳۱-۱۵۶.
- منشی‌زاده، مجتبی و لیلا الهیان (۱۳۹۴). «بررسی سبک‌شناختی فعل در گلستان متأثر از حوزه تعلیمی آن با رویکرد نقش‌گرای نظام‌مند». دو ماهنامه جستارهای زبانی، دوره ۶، شماره ۶: صص ۲۵۹-۲۷۹.
- میرافضلی، علی. (۱۳۸۴). «امثال و حکم»، دانشنامه زبان و ادبیات فارسی. به سرپرستی اسماعیل سعادت. تهران: فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی.
- نحعی، مریم (۱۳۹۶)، «سبک‌شناسی گلستان بر اساس فعل بر مبنای دستور نقش‌گرای نظام‌مند»، مجله پژوهش‌های نقد ادبی و سبک‌شناسی، دوره ۸، شماره ۳۰: صص ۱۹۵-۲۱۵.
- هلیدی، ام ای کی و حسن، رقیه (۱۳۹۳)، زبان، بافت و متن «ابعاد زبان از منظر نشانه‌شناسی اجتماعی»، برگردان: محسن نوبخت، تهران: سیاه‌رود.

References

- Bahmanyar, Ahmed. (1328). "What is proverb?", Yaghma, Vol. 2 and 3, pp. 52-49.
- Dehkhoda, Ali Akbar. (1386). Proverbs and decrees. Ch 14, Tehran: Amirkabir.
- Zulfikari Hasan (1388). The great culture of Persian proverbs. Tehran: Moin.
- Zulfiqari, Hassan (1389). "Aesthetics of Persian proverbs". Bostan Adab magazine. Number 2. pp. 51-82.
- Fazali, Seideh Maryam and Shima Ebrahimi (2013), "Stylist analysis of Rostam Shahnameh's Haft-Khuwan story in the framework of Nizamand Halidi's role-oriented order", Journal of Western Iranian Language and Dialects Studies, Year 1: Number 4: pp. 119-142.

- Sadat-al-Hosseini, Razieh et al. (2015), "Examination and Analysis of Abdul Qahir Jarjani's Theory of Order in the Light of Halidi's Role-Oriented Theory", *Two Monthly Journal of Linguistic Studies*, D 7, Vol. 2, (30 consecutive), June and July 2015, pp. 123-142.
- Qamarzadeh, Mitra and Marzieh Sanaati (2016), "Investigation of the object-noun group in Persian from the perspective of Halidi role-oriented grammar", *Comparative Linguistics Research*, 7th year, number 13: pp. 127-147.
- Majidi, Setareh (2018), "Making information in Persian language within the framework of systematic role-oriented grammar and role-oriented grammar and reference grammar", *Farhangistan special issue*, 7th issue: pp. 183-208.
- Famous, Parvindekht. and Mohammad Faqiri (2014), "Investigation of various processes of trans-intellectual roles in Saadi's sonnets with a cognitive approach", *Research Journal of Ghanaian Literature*, Volume 13, Number 25: pp. 153-168.
- Mostafavi, Pune and Marzieh Sanaati (2015), "Stylistic examination of a contemporary short story from the perspective of Halidi's Naqsh-oriented grammar", *Language and Linguistics Magazine*, No. 23: pp. 131-156.
- Manshizadeh, Mojtabi and Leila Elahian (2014). "A stylistic study of the verb in Golestan influenced by its educational domain with a systematic role-oriented approach". *Bimonthly Journal of Linguistic Essays*, Volume 6, Number 6: pp. 259-279.
- Mirafazli, Ali. (1384). "Proverbs and Sentences", *Encyclopaedia of Persian Language and Literature*. Under the supervision of Ismail Saadat. Tehran: Persian Language and Literature Academy.
- Nakhai, Maryam (2016), "Golestan stylistics based on the verb based on systematic role-oriented grammar", *Literary Criticism and Stylistics Research Journal*, Volume 8, Number 30: pp. 195-215.
- Halliday, M.K. and Hasan, Ruqieh (2013), *language, texture and text "Dimensions of language from the perspective of social semiotics"*, translated by: Mohsen Nobakht, Tehran: Siahroud.